

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СТРАХУВАННЯ

ID 801

Шифр, назва спеціальності та освітній рівень	072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок (бакалавр)	Назва освітньої програми	Фінанси, банківська справа та страхування (2024)
Тип програми	Освітньо-професійна	Мова викладання	Українська
Факультет	Факультет економіки та менеджменту (ФЕМ)	Кафедра	Каф. економіки та фінансів (ЕФ)

Викладач/викладачі

Тимошик, Наталія Степанівна, канд. екон. наук, доцент, доцент, [профіль на порталі "Науковці ТНУ"](#)

Загальна інформація про дисципліну

Мета курсу

Програма та тематичний план дисципліни орієнтовані на глибоке і ґрунтовне засвоєння студентами основ страхування та функціонування суб'єктів страхового ринку. Ця дисципліна відноситься до загальноекономічних наук, які формують фаховий світогляд майбутнім економістів. Курс «Страхування» охоплює методологічні основи функціонування страхового ринку та його суб'єктів, системи відповідальності страхових компаній, надання основних видів страхування та основи фінансів страхових компаній. Названий курс повинен сприяти формуванню висококваліфікованих фахівців у галузі управління та менеджменту.

Формат курсу

Змішаний

Компетентності ОП

Вивчення навчальної дисципліни «Страхування» передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей:

інтегральної компетентності:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі фінансів, банківської справи та страхування в ході професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування у професійній діяльності окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.

загальних компетентностей:

ЗК 9. Здатність бути критичним і самокритичним.

спеціальних (фахових) компетентностей:

СК 1. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.

СК 3. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

СК 5. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.

СК 6. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК 10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

Програмні результати навчання з ОП	<p>За результатами вивчення дисципліни «Страховання» студент повинен продемонструвати такі результати навчання:</p> <p>ПР 01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.</p> <p>ПР 04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.</p> <p>ПР 05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).</p> <p>ПР 07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.</p> <p>ПР 08. Застосовувати спеціалізовані інформаційні системи, сучасні фінансові технології та програмні продукти.</p> <p>ПР 13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.</p>
Обсяг курсу	<p>Очна (денна) форма здобуття освіти:</p> <p>Кількість кредитів ECTS — 5,5; лекції — 32 год.; практичні заняття — 32 год.; самостійна робота — 101 год.;</p> <p>Заочна форма здобуття освіти:</p> <p>Кількість кредитів ECTS — 5,5; лекції — 8 год.; практичні заняття — 4 год.; самостійна робота — 153 год.;</p>
Ознаки курсу	<p>Рік навчання — 3; семестр — 5; Обов'язкова (для здобувачів інших ОП може бути вибірковою) дисципліна; кількість модулів — 2;</p>
Форма контролю	<p>Поточний контроль: Опитування, тестування, оцінювання доповідей та результатів самостійно виконаних завдань.</p> <p>Підсумковий контроль: екзамен</p>
Компетентності та дисципліни, що є передумовою для вивчення	<p>ОК 32. Фінанси</p>
	<p>Матеріально-технічне та інформаційне забезпечення дисципліни «Страховання» включає використання комп'ютерних аудиторій, мультимедійного обладнання, доступу до мережі Інтернет та хмарних сервісів. У</p>

СТРУКТУРА КУРСУ

Лекційний курс	Годин	
	<u>ОФЗО</u>	<u>ЗФЗО</u>
<p>Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування. Історія розвитку страхування в світі та в Україні. Економічна сутність страхування. Категорія страхового захисту. Комерційне і соціальне страхування. Поняття страхового фонду. Організаційні форми страхового фонду: централізований страховий фонд; фонди самострахування; фонди страховиків. Соціально-економічна природа страхового фонду і принципи його формування. Категорія страхування: зв'язок страхування з розвитком міжринкових відносин. Місце страхування у фінансовій системі суспільства. Страхування як система перерозподільчих відносин по відшкодуванню збитків. Функції страхування.</p>	2	0,5
<p>Тема 2. Класифікація страхування. Поняття класифікації, її наукове та практичне значення. Комерційне та соціальне страхування. Форми проведення страхування. Системи страхування. Франшиза</p>	2	0,5
<p>Тема 3. Страхові ризики та їх оцінювання. Сутність ризику. Класифікація ризиків. Оцінка ризиків та управління ними. Сутність комерційного ризику. Добровільне страхування ризику втрати прибутку. Страхування валютних ризиків. Страхування біржових ризиків. Хеджування як засіб запобігання цінових ризиків</p>	2	0,5
<p>Тема 4. Страховий ринок. Загальна характеристика страхового ринку. Суб'єкти страхового ринку. Товариства взаємного страхування. Інститут аварійного комісара. Об'єднання страховиків. Страховий ринок України.</p>	2	0,5
<p>Тема 5. Страхова організація. Фінансово-господарська діяльність страхової організації. Фінансова структура страхової компанії (організації). CRM-системи в управлінні страховою діяльністю (на прикладі Bitrix24)</p>	2	0,5
<p>Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності. Державний нагляд за страховою діяльністю, його необхідність і функції. Права органів нагляду у</p>		

відношенні страхових компаній. Форми припинення монополістичної діяльності і несумлінної конкуренції на страховому ринку. Державне регулювання страхової діяльності за кордоном. Вплив регуляторної політики на стабільність страхового ринку. Міжнародні підходи до забезпечення фінансової безпеки страхових компаній.	2	0,5
<p>Тема 7. Особисте страхування.</p> <p>Особисте страхування, його сутність, призначення і види. Страхування життя, страхування від нещасливих випадків, медичне страхування. Страхування життя, його економічне і соціальне значення. Сполучення функцій страхування ризиків і функції накопичення капіталу. Принципи визначення страхової суми і страхового тарифу. Види страхування життя: страхування життя на випадок смерті; страхування на дожиття; змішане страхування життя. Об'єкти страхової відповідальності. Винятки із страхового захисту. Умови виплати страхової суми. Страхування за участю в прибутку страхової компанії. Особливості страхування життя в європейських країнах. Форми реалізації накопительних функцій страхування життя. Аннуїтети. Рентне страхування. Ритуальне страхування. Пенсійне страхування. Недержавні пенсійні фонди.</p>	4	0,5
<p>Тема 8. Майнове страхування.</p> <p>Принцип відшкодування збитку, оцінка страхової суми. Повне і пропорційне страхування. Поняття подвійного страхування і його наслідки. Власна участь страхувальника в збитку. Форма відшкодування збитку. Правила страхування домашнього майна. Вогневе страхування. Страхове покриття і виняток із страхового захисту. Комплексні поліси страхування особистого майна. Страхування від крадіжок. Особливості страхування майна юридичних осіб. Об'єм страхової відповідальності. Винятки зі страхового захисту. Поняття основного і додаткового договору страхування майна. Пакетні поліси майнового страхування. Страхування фінансових ризиків. Страхування від перерв у виробництві. Оцінка майна, що страхується і визначення страхової суми. Можливості врахування чиннику інфляції в договорах страхування майна. Правила врегулювання збитку і виплати страхового відшкодування в майновому страхуванні. Страхування технічних ризиків.</p>	4	0,5
<p>Тема 9. Страхування відповідальності.</p> <p>Поняття цивільної відповідальності. Соціально-економічна сутність страхування загальногромадянської відповідальності. Страхування відповідальності юридичних і фізичних осіб. Страхування відповідальності в сфері приватного життя. Комплексні страхові поліси глави сім'ї. Основні види страхування цивільної відповідальності. Обов'язкове страхування цивільної відповідальності. Страхування договірної відповідальності. Страхування цивільної відповідальності роботодавця. Професійна відповідальність і необхідність її страхування. Страхування відповідальності за якість виробленої продукції. Екологічне страхування,</p>	2	1

страхування відповідальності підприємств - джерел підвищеної небезпеки. Страхування автогромадянської відповідальності

Тема 10. Перестраховання і співстрахування.

Сутність перестраховання, його роль у забезпеченні гарантій страхового захисту.

Співстрахування. Основні терміни перестраховання. Основні методи перестраховання: факультативне й облігаторне. Види перестраховання. Пропорційне перестраховання і відповідні йому види договорів: ексцедентний, квотний, квотно-ексцедентний. Непропорційне перестраховання і відповідні йому види договорів: договір ексцедента збитків; договір ексцедента збитковості. Перестраховальні пули. Ціна перестраховання. Перестраховальна комісія. Тантьєма. Депо премій. Фінансове перестраховання. Організація перестраховання в Україні і в світі.

2 1

Тема 11. Доходи, витрати і прибуток страховика.

Склад доходів страховика. Доходи від страхової діяльності. Зароблені страхові премії, порядок їх визначення. Доходи від інвестування тимчасово вільних коштів. Витрати страховика: їх склад та економічний зміст. Собівартість страхової послуги. Виплата страхових сум і страхового відшкодування. Витрати на утримання страхової компанії. Прибуток страховика. Визначення прибутку від страхової діяльності. Прибуток від інвестиційної діяльності. Розподіл прибутку. Оподаткування страховиків.

4 1

Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії.

Поняття фінансової надійності страховика та її значення. Чинники фінансової стійкості страховика. Формування збалансованого страхового портфеля. Відбір ризиків. Тарифна політика. Перестраховання як метод забезпечення фінансової надійності. Оцінка і контроль платоспроможності страхової компанії. Поняття платоспроможності та умови її забезпечення. Показники платоспроможності. Показники платоспроможності українських страховиків. Оцінка платоспроможності в країнах Європейського союзу. Системи фінансової безпеки страхового сектору. Ризик-менеджмент та запобігання фінансовим загрозам у страхуванні

4 1

РАЗОМ: 32 8

Практичні заняття (теми)

Годин

ОФЗО ЗФЗО

Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування.

2 0,5

Тема 2. Класифікація страхування.

2

Тема 3. Страхові ризики та їх оцінювання.	2	
Тема 4. Страховий ринок.	2	
Тема 5. Страхова організація.	2	0,5
Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності.	2	
Тема 7. Особисте страхування.	4	0,5
Тема 8. Майнове страхування.	4	0,5
Тема 9. Страхування відповідальності.	2	0,5
Тема 10. Перестраховання і співстрахування.	2	0,5
Тема 11. Доходи, витрати і прибуток страховика.	4	0,5
Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії.	4	0,5
	РАЗОМ:	32 4

ІНШІ ВИДИ РОБІТ

Теми, короткий зміст

Інформаційні джерела для вивчення курсу

Навчально-методичне забезпечення:

1. Тимошик Н.С. Методичні вказівки для виконання практичних занять з дисципліни «Страховання» для здобувачів першого рівня вищої освіти усіх форм навчання за спеціальністю 072 «Фінанси банківська справа, страхування та фондовий ринок». Тернопіль : ТНТУ , 2023. 35 с.
2. Тимошик Н.С. Методичні вказівки для виконання самостійних робіт з дисципліни «Страховання» для здобувачів першого рівня вищої освіти усіх форм навчання за спеціальністю 072 «Фінанси банківська справа, страхування та фондовий ринок». Тернопіль : ТНТУ, 2023. 35 с.

Базова:

1. Бліхар М., Ледвій О. Організаційно-правові засади страхування в Україні: монографія. Львів: Нац. ун-т "Львів. політехніка", 2024. 149 с.
2. Васильєва Т., Козьменко С., Козьменко О. Нові вектори розвитку страхо-вого ринку України: монографія. Суми: «Університетська книга», 2022. 315 с. 16. Журавка О. С. Страховання: навч. посібник. Суми: Сумський державний університет, 2020. 350 с.
3. Дмитришин М. В., Дмитришин Р. І., Русин Р. С. Страховання: навч. посіб. Івано-Франківськ: НАІР 2024. 271 с.
4. Журавка О. С., Бухтіарова А. Г., Пахненко О. М. Страховання : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2020. 319 с.
5. Клапків Ю. М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку : монографія.. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 568 с.
6. Мельник Т. А., Сибірцев В. В. Страховання : навч. посіб. Кропивницький: ПП «Ексклюзив Систем», 2022. 307с.
7. Прасолова С. П., Карцева В.В. Інститути міжнародного страхового ринку: навчальний посібник+навчальний тренінг. Київ:, «SBA-Print», 2020. 568 с.
8. Приказюк Н. В., Ткаченко А. С. Накопичувальне страхування життя у забезпеченні соціально-економічного розвитку держави та зростання добробуту громадян: монографія. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Компринт, 2022. 304 с.
9. Про страхування: Закон України від 18 лист. 2021 р. № 1909-IX. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1909- IX?msclid=76cc49d6b5ac11ec81de9b33d00654e1#top](https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1909-IX?msclid=76cc49d6b5ac11ec81de9b33d00654e1#top) 7. Про страхування: Закон України від 7 бер. 1996 р. №85/96-ВР (зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>
10. Сосновська О. О. Страховання: навчальний посібник. Київ: ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.
11. Терещенко Т. Є., Заволока Л. О., Пономарьова О. Б. Страховання (у схемах, таблицях, коментарях): навч. посіб. Дніпро : Ун-т мит. справи та фінансів, 2020. 220 с.
12. Тимошик Н. Страховий ринок України в контексті демографічних змін. Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах. Матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. 3 листопада 2023. С. 130-131
13. Тимошик Н. С. Впровадження європейських стандартів у страховий менеджмент України. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука": Серія: "Економічні науки"., 2024. №6. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-6-10061>
14. Хорватова О. О. Страховання життя. Історія, правові особливості, унікальні пропозиції, шлях до успішних продажів. Вінниця: Нілан-ЛТД 2025. 199с.

Допоміжна:

1. Клапків Ю., Свірський В. Проблеми функціонування ринку страхових послуг в умовах поширення Covid-19. Економіка. Фінанси. Право. 2021. № 2. С. 5-9.

15. Олійник О.В., Нагаєва Г.О. Страхування: навч. посіб. Харків: Стильна типографія, 2020. 256 с.

16. Організаційно-правове забезпечення страхової діяльності в Україні: навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / Є. О. Харитонов, О. І. Сафончик, О. С. Адамова та ін. Одеса : Фенікс, 2020. 121 с. URL : <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/12593>

18. Сосновська О.О. Страхування: навч. посіб. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.

19. Таблиці народжуваності, смертності та середньої очікуваної тривалості життя 2020 : статистичний збірник. Київ : Державна служба статистики України, 2021. 68с.

Інформаційні ресурси:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

2. Офіційний сайт Інтернет-журналу Forinsurer. URL: <http://forinsurer.com/>

3. Офіційний сайт Ліги страхових організацій України. URL: <http://uainsur.com/>

4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.

7. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <http://www.fg.gov.ua/>

8. Офіційний сайт Федерації страхових посередників України. URL: <http://fspu.com.ua/>

Політики курсу

Політика контролю	Використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: поточне опитування; тестування; виконання індивідуальних завдань та презентацій; оцінювання результатів виконаних самостійних робіт; бесіди та обговорення проблемних питань; дискусії; індивідуальні консультації; екзамен. Можливий ректорський контроль.
Політика щодо консультування	Консультації при вивченні дисципліни проводяться згідно затвердженого на кафедрі ЕФ. Консультування передбачено як очно ,так і з використанням ресурсів електронного навчального курсу у середовищі електронного навчання університету.
Політика щодо перескладання	Студент має право на повторне складання модульного контролю з метою підвищення рейтингу протягом тижня після складання модульного контролю за графіком. Перескладання екзамену відбувається в терміни, визначені графіком освітнього процесу. Здобувач ВО має право на зарахування результатів навчання здобутих у неформальній чи інформальній освіті.
Політика щодо академічної доброчесності	При складанні усіх видів контролю у середовищі електронного навчання завжди активується система розпізнавання особи, що складає контроль. Усі практичні роботи у ЕНК перевіряються вбудованою системою Антиплагіат. При складанні усіх форм контролю забороняється списування, у тому числі з використанням сучасних інформаційних технологій.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим компонентом освітнього процесу. За наявності поважних причин (наприклад, хвороба, особливі потреби, відрядження, сімейні обставини, участь у програмах академічної мобільності тощо) навчання може здійснюватися за індивідуальним графіком, погодженим з деканом факультету.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів, які отримують студенти за курс

Модуль 1					Модуль 2					Підсумковий контроль		Разом з дисципліни
Аудиторна та самостійна робота					Аудиторна та самостійна робота					Теоретичний курс	Практичне завдання	100
Теоретичний курс (тестування)	Практична робота		Самостійна робота		Теоретичний курс (тестування)	Практична робота		Самостійна робота				
20	10		5		20	15		5		10	15	
№ лекції	Види робіт	К-ть балів	Види робіт	К-ть балів	№ лекції	Види робіт	К-ть балів	Види робіт	К-ть балів			
Тема 1	Практичне заняття №1	1	самостійне вивчення окремих питань теми		Тема 7	Практичне заняття №7	3	виконання індивідуальних розрахункових завдань	1			
Тема 2	Практичне заняття №2	1	самостійне вивчення окремих питань теми	1	Тема 8	Практичне заняття №8	3	виконання індивідуальних розрахункових завдань	1			
Тема 3	Практичне заняття №3	2	самостійне вивчення окремих питань теми	1	Тема 9	Практичне заняття №9	3	виконання індивідуальних розрахункових завдань	1			
Тема 4	Практичне заняття №4	2	самостійне вивчення окремих питань теми	1	Тема 10	Практичне заняття №10	2	виконання індивідуальних розрахункових завдань	1			

Тема 5	Практичне заняття №5	2	підготовка доповідей, згідно обраної теми	1	Тема 11	Практичне заняття №11	2	виконання індивідуальних розрахункових завдань	1			
Тема 6	Практичне заняття №6	2	підготовка доповідей, згідно обраної теми	1	Тема 12	Практичне заняття №12	2	виконання індивідуальних розрахункових завдань				

Розподіл оцінок

Сума балів за навчальну діяльність	Шкала ECTS	Оцінка за національною шкалою, екзамен
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Добре
75-81	C	Добре
67-74	D	Задовільно
60-66	E	Задовільно
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Затверджено рішенням кафедри ЕФ, протокол №1 від «29» серпня 2025 року.